

2. Život v samotnom srdci Francúzska

*„Z nášho voľného času pochádza to,
čo utvára skutočnú podstatu ja.“ (Platón)*

Oui, mala som možnosť žiť v Paríži a pohybovať sa istý pozemský čas ako Parížanka. Rok na mňa síce vanul z jednej strany Atlantik a z druhej strany nádherne rozvoniavali vinice Bordeaux, v ktorom šťastne a nerušene dozrievalo víno tej istej značky. Ako sa zmienil Franz Kafka: „Kto si zachová schopnosť vidieť krásu – nestarne.“ Sklamem vás, ja som videla krásu vo všetkom a starla som rovnako.

Štyri ďalšie roky som sa vykláňala z okien nad cintorínom Péro Lachaise, keď som vetrala či písala si úlohy, alebo jednoducho som sa vykláňala len-tak, či sa niekto netmolí pod mojimi oknami a ja ho pozvem na kávu.

Nie, Emil Zola neprišiel a ani Honoré de Balzac neprijal moje pozvanie na kávu. Ja som chodila za nimi a ševalila im, že som nakoniec tu, že som v Paríži, že život je *ça va* - ujde.

To, čo už oni nemohli vedieť, ale ja áno, lebo som tam bola a jednoducho žila svoj sen. Žila som v meste, o ktorom J. Prévert napísal, že stačí raz uvidieť a zomrieť.

Ja som nezomrela, skôr vytriezvela. Skutočnosť ma dobehla, ale až neskôr, najprv sa podelím o svoje postrehy, tie najdôležitejšie a nevyhnutné k životu v Paríži.

Myslím, že to je tou mladosťou, ale nepopierateľne som aj ja mala rúžové okuliare na mesto snov, nádejí a túžob – Paríž. Najprv som plnými dúškami nasávala smog a dym z ulíc a ciest Paríža. „Len zhlboka dýchaj,“ vravela som si, až som sa rozkašľala, „to je Paríž!“ Ako sa vraví u nás, aj vzduch na západe vonia lepšie, ceruzka lepšie kreslí, pero lepšie píše a zeleň je zelenšia. Túžila som stať sa aj ja jednou z Parížaniek. Oblúbila som si baretky, nakúpila som si ich takmer v každej farbe.

Parfémovala som sa štýlom Coco Chanel, voňajúc kvapkami tých najdrahších parfumov. Ako sama tvrdila táto diva a ikona módy: „*Žena bez parfému nemá budúcnosť.*“

Ako študent snívate o fantastickej budúcnosti, ktorá sa vám javí na dosah a o veľkých veciach, ktoré sa vám raz stanú. Vo svojej naivite si myslíte, že svet dobjete a padne vám vysilený k vašim nohám. Bola som

tiež taká mladá a naivná a bojím sa, že ňou stále som. Mladosť odišla, naivita zostala.

„*Ako sa neskôr ukázalo, s peniazmi je to ako so sexom – ak ho nemáte, myslíte naň bez prestania.*“ Dávam ti za pravdu, J. Baldwin. Najhoršie je, keď nemáš ani jedno a ani druhé, vtedy je to na hovno celé.

No na mňa sa osud tentokrát usmial aspoň v niečom. *Yes!* Konečne si na mňa banka spomenula a dostala som sa ku karte, hotovosti a k môjmu účtu. Tvárila som sa, akoby som vyhrala v lotérii jackpot. Moja najbližšia cesta smerovala k obchodu s potravinami, nakúpila som zásoby na spôsob môjho vtedajšieho študentského života. Znova som mala početné zásoby na vyjedanie. Tie by mi závidel aj syseľ préríjny.

Spomenula som si, ako mi Frank kedysi vravel, že podľa výskumov sa správame v obchodoch rovnako ako pokusné myši v bludisku. Keď myškám do bludísk umiestnili prekážky a za nimi umiestnili sladké prekvapenie, zaplavil ich hormón šťastia. Takže, keď prestavia regály, premiestnia potraviny, robia to iba preto, aby sme sa cítili v obchodoch šťastní. Robia to všetko iba kvôli nám, aby sme blúdili v snahe nájsť želané potraviny v neznámych zákutiach. Po hodine sme šťastím bez seba, keď ich napokon objavíme a za naše úsilie sme odmenení pri pokladni žuvačkou zdarma. Nechcú nám spôsobovať stres, keď márne hľadáme cukor a ten je presunutý na múkach a múky zase na cestovinách. Mali by sme sa im za to poďakovať, byť im vďační. Zrejme vytušili ako my ľudia radi veci hľadáme, aj veci radi nachádzame. Je to potešenie zdedené po predkoch. Stala sa z toho moja nová vášeň a Gérardova nočná mora.

Akurát som nerátala s tým, že do tých drobných polic v *kičinetke* sa sotva vojde riad. Nerátalo sa so zásobárňou na spôsob krčka so samostatnou komorou. Ach jaj! Dúfala som, že si milovaný nič nevšimne, aspoň nie hneď, takže som strategicky porozmiestňovala zásoby na spôsob veвериčky. Niečo prešlo pod umývadlo. (Malo krásny bėžový nádych a zlaté elegantné kohútiky.) Niečo som ukryla na balkón, niečo za yuku, zostatok do posteľe na poličku s knihami. Dúfala som, že ich nezbadá. Zbadal.

Stačil mu jediný pohľad a vedel, že niečo pribudlo. Zásoby. Pýtal sa, či v správach hlásili hroziacu evakuáciu alebo sa nebudaj blíží nukleárna vojna. No a keď zbadal jeho milovaný balkón zaprataný až strach, do spevu mu

veru nebolo. Všetko chcel najprv bez milosti vyhodit', no nakoniec ich presunul inam. Vraj radšej bude každé ráno hlasno nadávať on, keď mu spadne kaleráb na ruku, akoby mal prizabiť občana, ktorý nič netušiac uháňa do práce. Takisto moje zdravé keksíky porozmiestňoval pekne krásne k mojím veciam, takže vtedy som nadávala zase ja, keď sa mi roztrúsili.

Čomu by som mala radovať - je fakt, že som sa naučila skvele nadávať. Gérard sa ukázal ako fantastický učiteľ a skvelý tútor. Tým pádom ma Francúzi radi vzali medzi seba. Tí totiž šomrú na všeličo a veľmi často. Vám to dáva istý nepatrný pocit spolupatričnosti a oni majú pocit, že majú s kým spoločne zanádať. Spomeniem fakt, že aj nadávky vo Francúzsku padajú so šarmom a noblesou. „Madam, vy ste ale *vielle connasse* [viéj konas], znie lepšie ako u nás stará piča, že?

No a *merde* čiže hovno - Francúzi používajú neustále. Na začiatku vety: „*Merde, to je ale chaos.*“ „*Merde aj s tvojimi zásobami.*“ Na konci vety má *merde* tiež uplatnenie: „*Oh là là, pride belle-mère, merde.*“

Inak, *belle mère* je v preklade pekná mama, čiže svokra a *beau père* je pekný otec alebo svokor a obaja sú pekní rodičia, fantastické, však? Francúzi majú úžasný výrazový jazyk. Pár skvelých tipov som odkukala od Gérarda, zbytok ponúkla ulica. Veľkoryso núkala tie *echt* nadávky, ktorým sa ľudia častovali oveľa častejšie ako milými slovami. Aj na banku som si neodpustila pár milých slov.

Zmienim sa ešte o banke, lebo i vďaka nej som si celkom vycibrila nadávky. Išli mi od srdca, ale keď si na mňa z banky spomenuli, to bolo radosti. Skoro každého som vystískala a vychválila do nebies. Vybrala som si aj väčšiu hotovosť, aby som ju mohla šťastne mädlíť v rukách. Hoci si myslím, že na peniaze nie som, nesledujem ani svoj osobný účet, ako sa mi tam hromadia úspory, lebo to ani nerobia. Skôr z nich ubúda, najmä po nákupe na spôsob sysla alpského. Či som len rada, koľko toho v obchodoch dostať a koľko radosti si za tie peniaze môže človek kúpiť. Ako povedal istý Joe Louis: „*Vážne, o peniaze nestojím, ale robia mi dobre na nervy.*“

No a keď som už bola pri peniazoch, bola som sa zapísať v škole a obhliadnuť si ju. Uf! Veľmi pozitívnym dojmom na mňa nezapôsobila. Obrovská sivá budova, malé okná. V podstate vyzerala dosť depresívne, až

ste mali chuť sa obrátiť a pozrieť sa niekde naokolo, či nevidíte nápis, kedy ju budú búrať. Ubezpečili ma, že tu takto stojí už pár desiatok rokov, vďaka za to Mitteránovi a jeho socialistickému cíteniu.

Zašomrala som si, že za to si zásluhy nezaslúžil. Nemyslím si, že by niekedy vyhrala nejakú súťaž. Ani z architektonického hľadiska to nebol žiaden skvost. S istotou viem, že sa neriadili dnešnými štúdiami, ktorými sa dnes riadia dizajnéri. Silne pochybujem o pozitívnom vplyve Feng šuej. Nezaťažovali sa malým množstvom svetla, ak vôbec nejaké bolo, či orientáciou na juh, juhovýchod. Hoci podľa overených francúzskych štúdií boli študenti omnoho produktívnejší a dychtivejší študovať v triedach s denným svetlom. Aj samotný Hippokrates vyzozoroval, že okná smerujúce na východ a juhovýchod pomáhajú ľuďom byť zdravšími a šťastnejšími.

Po zápise, čo bolo ináč vskutku celkom jednoduché – zaplatili ste školné, som mala ísť si vybaviť víza a zdravotné poistenie. Mala som si zvážiť benefity, či si nechcem priplatiť a budem môcť čerpať rôzne výhody. Keďže som mala mesiac k dobru, povedala som si, prečo nie.

Benefity *bodli*. Preplatili mi antikoncepčné pilulky a mala som zaplatené i všetky očkovania. Tie som aj naplno využila. Stihla som sa zaočkovať na hepatitídu B, cholera, mor, zvláštnu chrípku, mala som aj tetanovku. Škrela ma, že som už nestihla rubeolu, ale na to budem mať čas aj potom. Ešte ma čaká vybaviť si to najdôležitejšie - študentské víza.

Víza sa nezačali práve najlepšie. Vyzbrojila som sa síce dobrou náladou, bola som si vedomá úspechu, že ich získam na počkanie, ale až také *facile* [fasíl] jednoduché to nebolo.

Hôtel de Ville de Paris by ste si preložili ako hotel mesta, ale je to oficiálny názov parížskej radnice. Centrom parížskej správy je od roku 1357. Nielenže je sídlom správy, ale konajú sa tu rôzne úžasné výstavy, ktoré sú vždy zdarma. O dôvod viac tam ísť a jednoducho si to užiť!

Nonšalatne, ľahkým tanečným krokom som sa približovala. Nikto sa síce za mnou neobzrel, (a to som mala umyté vlasy, ktoré v povetrí jemne viali) no odpúšťam im, lebo sa každý niekam ponáhlal. Avšak ja som si užívala radostné chvíľky aj za nich. Vravela som si, že patríam medzi najšťastnejších tvorov tejto planéty, ktorým bol dopriať žiť si svojo sen.

Usmievala som sa pre seba plná neutíchajúceho optimizmu, nahovárajúc si, že len necivilizovaní sa ponáhľajú. Vystihol to Will Durant, ktorý tvrdil: „*Ten, kto sa príliš ponáhľá sa ešte celkom nezcivilizoval.*“

Tak som sa trošku chcela zahrať na civilizovanú meštianku a prísť hneď na začiatok k dobrým mravom a zdravým návykom. „Stále lepšie skôr ako neskôr,“ opakovala som si, ležérne pohadzujúc vlasmi do strán.

Na margó spomeniem, že v Bordó mi to trvalo sotva dve hodinky a prišla som k žiarivej nálepke s vízami. Vlastne vyšetrenie tuberkulózy a odber krvi tomu predchádzali, neosvedčila som sa však ako prenášačka Eboly a víza mi udelili na počkanie.

V Paríži to tak ružovo nevyzeralo. Kým som dotancovala, ľudí tam už bolo toľko ako na vychytený rockový koncert. Túžila som sa opýtať, či tam vo vnútri budovy koncertuje Sting, alebo nebudaj zavíta na radnicu Madonna. (Išla by som aj na ňu, ak by to bolo grátis.)

Prisahám, nedovidela som na začiatok, ani k dverám budovy nie. Upodozrievala som ich, že tu nocovali vo svojich spacákoch. Pomyslela som si na svoj spacáčik. Teraz by sa mi celkom hodil. Námestie to bolo pekné, priestranné, na kemp ako stvorené. Pred radnicou by sa dalo aj niečo opieť, ale je to na porazenie, lebo nikde v Paríži nemáte smetné koše. Je to preto, aby ich ľudia zbytočne nezapaľovali a tak zapaľujú namiesto nich autá.

A keby som mala svoje kolieskové korčule, dala by som si kuklu na tvár, do ruky nabitú tyčinka mars s extra karamelovým krémom navyše a trielila by som si pre tie víza sama. Potom by som frnkla preč, kým by sa tie úradnícke impaly spamätali.

Ach! Začali mi napadať samé čierne myšlienky. S vízami to vyzeralo zúfalo. Ani pred zatváracou hodinou som sa nepriblížila k dverám. To bolo tým znamením! Mesiac stál v ťažko skúšanom Kozorožcovi.

Išla som sklamaná životom späť k yuke a Gérardovi, vraviac si, že si tentokrát budík nastavím na skorú hodinu a vstanem skôr, ako prvý parížsky škovránok otvorí oči. Zahlásiť bombu som si netrúfala, ešte by ma vyhostili.

Ráno som sa ešte zaspátá dovliekla na to isté miesto a nebola som sama. Stáli tu už prví traja skalní, vyzbrojení formulármi s bojovým výrazom sťa traja statoční mušketeri. Dali sme sa do reči. V podstate sme si veľmi nerozumeli, prišli odniekiaľ z Afriky a kvôli ich prízvuku som im rozumela

veľkú figu borovú. Hoci vraj v Afrike hovorí viac ľudí francúzsky ako v samotnom Francúzsku. Možno som drmolila ja, to neviem posúdiť.

Až po deviatej otvorili vráta a my sme tam nabehli ako rýchle tryskáče a zásahové komando v jednom. Civilizovaní, necivilizovaní, nám to bolo fuk. Vybavili nás všetkých štyroch naraz, v prvých okienkach. Nebolo to však také jednoduché, chýbala mi faktúra EDF z elektrárne. Doklad o tom, že tam Gégé býva a riadne platí elektrinu. Pýtala som sa, či nechcú aj faktúru telefónu. Vraveli, že od elektriny závisí to, či nemá dlhy. Keby ju mal odpojenú, netelefonoval by. To dá logiku. A tak som musela prísť znova. Nepomohli hrozby, ani prosby, tú faktúru chceli, akoby od toho závisel ich život. Čo už, v Kozorožcovi zvyknú byť ľudia nevrlí.

Na druhý deň som už stála v rade s tou nešťastnou faktúrou. Predo mnou stáli desiaty pobledlí uchádzači a nejavili známky o bližšiu komunikáciu medzi blíznymi. Ako sme sa všetci neskôr mohli presvedčiť, mesiac v znamení Vodnára nám prial viac. Po získaní víz aj ľudia skrásneli a rozhovorili sa. Nepotešila som sa síce, keď jeden poznamenal, že všetkých nás to čaká o rok. Tá istá byrokracia, tá istá pesnička, ten istý tanček. Dodal tiež, že tú istú Rebeku mal tri krát po sebe, no nenavrhl mu ešte tykanie.

3. Tie najobyčajnejšie veci robia ľudí šťastnými

*„Všetko je na niečo dobré.
Len to dobré treba nájsť alebo si naň počkať.“*

Paríž je známy tým, že tu nájdete množstvo starých pohodných vecí, ktoré len tak ležia na ulici. Blíši trh je takisto veľmi vychýrený. Je to v podstate voľný predaj toho, čo sa na ulici našlo. Niekedy sú to parádne kúsky, ktoré vám nedajú spávať. Pre zberateľov je to jednoducho raj a raj je to i pre hľadačov. Ja osobne som sa tiež mohla pochváliť skvelými kúskami.

Našla som prírodné ratanové kreslo, ratanovú skriňu a pár terakotových kvetináčov. Sotva pár dní po mojom príchode ma čakali rovno pred vchodom, bolo viac ako zrejmé, že ich niekto vyhodil, keďže neboli až v takom perfektnom stave. Nábytok z ratanu bol máličko ošúchaný, miestami odstával klinec, pozostatok po amatérskych a žiaľ i nevydarených pokusoch.

Drahý sa neradoval. Z ratanovej skrinky bol spočiatku nervózny, ale len kým som ju neumyla a neopravila dvierka. S kreslom ma chcel najprv vyhodiť, povedal, že ho nestrpí ani minútu. Strpel. A s novým poťahom, mäkkým matracom si ho obľúbil rovnako ako ja. Spočiatku bolo na balkóne, kým prepáchlo od nikotínu. Stalo sa našim najlepším spoločníkom, teda až na yuku, ktorá na nového páchnuceho prišelca nepekne zazerala. Dokonca sme o neho zvädzali pästné súboje, kto na ňom bude sedieť a sledovať večerné správy. Vyhrali sme obaja, lebo som mu sedávala na kolenách a doberala si ho, ako ma chcel s ním vyhodiť a pritom s takým kreslom by ma prijali aj do Elyzejského paláca.

Tešil sa najmä tomu, že bolo zadarmo. Keď som mu na to povedala, že možno patrilo 88-ročnému susedovi nad nami, ktorý spával s ohorkom v ústach alebo možno tej usmiatej susedke, ktorú bolo cítiť za marihuanou, zakrýval si uši, že nepotrebuje vedieť viac detailov, ako je nutné.

Vo Francúzsku a aj na samotnom Gérardovi ma ako prvé zaujala ich francúzska nonšalantnosť, nenútenosť až ľahostajnosť. Neskôr sa mi však zneľúbila. Nie, na Gérardovi nie, ale v obchodoch áno.

Tam môžete dostať kľudne aj infarkt, s predavačkou to vôbec nepohne. Ako inak, ste pre ňu len vzduch, ktorý zamoril na pár minút jej priestor a prekročí vás ak bude treba, ak je to záverečná hodina. Kvôli vám nebude ani o sekundu dlhšie. Vy ste na poslednom mieste jej záujmových hodnôt. Berte to ako fakt. Aj čašník vám dá pocítiť, že nie ste oveľa príjemnejší ako bacil chrípky. Och a to nehovorím, že mnohí nevedia, kde sa Slovensko nachádza. Ani Parížania nie. Prísť na meno nášho hlavného mesta, to je na ich mozgové bunky priveľa, stačí že vedia, kde sa nachádza Paríž a prípadne najlepšie bistro, či kaviareň v meste. Gérard sa mi tiež priznal, že si musel pozrieť mapku sveta. Odpustila som mu, lebo ma pozval na večeru. Bolo to milé gesto, hoci prvýkrát som nezahviezdila.

V istej reštaurácii (nebudem radšej menovať) sa mi stalo, že som namiesto kačky na mede a jablkách – *cannard au miel et aux pommes* [kanárómieleópom] povedala, že chcem *connard au miel et aux pommes* [konárómieleópom] – pekne povedané blbca na mede a jablkách. Na to sa čašník úctivo opýtal, či si k nemu budem priať aj špeciálnu oblohu. Cez zuby sa mi podarilo akurát odpovedať, že šalát bude stačiť.

Odvtedy mám silné tušenie, že čašníci vo Francúzsku prechádzajú mimoriadnymi záťažovými cvičeniami. Nemyslím tým, že by ich zatvárali do mrazákov, alebo že by držali rekord v počte drepov, či výskokov s krehkým porcelánom na hlave. Myslím skôr ako zvládajú jednanie s máličko rečovo hendikepovanými ľuďmi. (Bohužiaľ i ja som toho bola aspoň v začiatkoch príkladom.) Oni zostávajú stále nad vecou, s tvárou ako z moduritu, úplne bez emócií. Mne by už museli dávať dýchanie z úst do úst, mamke by takisto namerali tlak na umretie.

Veď uznajte sami. Čašník je vlastne taký *garçon* [garsó] - chlapec. Asi pri nás, rečovo zaostalých zahraničných klientoch, nemá ani možnosť dospieť. Dávajte si však pozor, aby ste z chudáka čašníka neurobili náhodou a nechtiac *la garçonne* [la garson] – mužatku. Nemuseli by ste sa dočkať príboru a nie to ešte večere.

Až ma pot oblieva, keď si spomeniem na *faux pas* [fópá] prešľap, ktorý sa mi podaril v ďalšej nóbl reštaurácii pri Tuilerijských záhradách. Tam som dostala chuť na rybu a môj milý tiež. Prečo práve na rybu? Netuším. Mala som sa radšej na tú rybu hrať sama, ono by ma tá chuť prešla.

Na *garçon*a som sa šarmantne usmiala, tým som ešte nič nepokazila. To prišlo, až keď som otvorila ústa a objednala si: „*Je veux le poison*, [žv l puazó]“ dodala som aj slušné láskavé, prosím vás - *s'il vous plaît* [sil vuplé]

Vycítila som, že to nebolo až také príznačné, lebo si ma všetci začali viac všímať. Priateľ oproti si vreckovkou zakrýval ústa, čo sa začal dusiť. Zopakovala som to, hovorila som si, možno ten chudák 50-ročný chlapec - *garçon* nedoslýcha dobre. Istý čas mlčal a potom iba úctivo dodal, že musím trošku počkať, môže to chvíľku trvať.

Priateľ, keď dokašľal, mi vysvetlil, že som práve poprosila čašníka o jed, lebo ryba sa povie *le poisson* [l puasó] a ja som si pýtala *le poison* [l puazó] čiže jed. Zvláštne, že sa *garçon* neopýtal, či mi salmonela bude stačiť alebo má vybrať to nahnilé žabie stehienko spreď týždňa, alebo by som radšej, keby namnožil nejaké živé kultúry. A možno mal dojem, že stačí narýchlo oškrabať nazelenalú pleseň z bagety a budem radosťou bez seba. Neodpustím si preto malú radu na záver: „*Bud'te sami sebou, všetci ostatní sú už obsadení.*“

Čo sa týka názvov jedálneho lístka je často lepšie žiť v nevedomosti. Pre vaše dobro. Úprimne vám radím, neprekladajte si názvy pochutín, prešla

by vás chuť a to by ste ani neochutnali *le crottin* doslovne konský trus, v podstate ide o lahodný zdravý kozí syr. No a silne pochybujem, že by ste precestovali pol svetadiela, aby ste ochutnali *le pet de nonne* - mniškin prd alebo *le cul tourné* - otočený zadok. Inak veľmi chutné zákusky.

Naučila som sa, že chlieb nemá ležať hore nohami, privodí to nešťastie alebo aj smrť. A pľuje sa vo Francúzsku zásadne doprava, takže nie aby ste niekoho obiehali sprava! A aj tu platí staré zlaté pravidlo: „*Každý nový deň je štedrejší ako ten predchádzajúci.*“

Môže sa vám stať, že namiesto *Je suis en route* [Žsuiěnrut] - som na ceste - poviete *Je suis en rűte* [Žsuiěnrűt] - som v ruji. Stephen Clarke ako britský novinár žijúci v Paríži si tiež užil svoje a zážitky obšírne opísal v knihách s veľavravnými názvami: *Merde, rok v Paríži!* Už zase skáču přes *Merde!* Celkem jde o *Merde!* Neditvte sa, hneď svoj prvý deň v Paríži stúpil do psieho hovna a kým on nadával po anglicky, za ním kričal miestny Francúz, že má kričať *Merde!*

Tak znie po francúzsky hovno. Takisto sa hneď na začiatku samotný Clarke presvedčil, že je dobré zaviesť celonárodné vykanie (tzv. *merde générale* - všeobecné h...je národným heslom, že sme v tom všetci spolu) a tykanie nech zostáva rodine, milencovi, prípadne autu, či kávovaru.

Toho britského novinára som spomenula preto, lebo vo všeobecnosti platí, že Francúzi nemajú Angličanov veľmi v obľube. Ešte stále sa cítia ukriždení, že vyhrali storočnú vojnu a že im upálili Janku z Arku.

Malé zadostučinenie nachádzajú v tom, keď sa Angličania trápia s francúzštinou. Ich „r“ znie stále tak trochu anglicky. Podotknem, že ani Francúzi sa nemajú čím chváliť, keď komunikujú po anglicky, akcent stále zostáva francúzsky a ani ich ráčkovanie v anglickej výslovnosti veľmi nepomáha. Sú však nacionalisti, uprednostňujú svoju reč. Škrie ich aj to, že francúzština už nie je oficiálnym jazykom Anglicka, hoci ňou bola 300 rokov od r. 1066 – 1362.

A ak v Paríži poviete, že túžite mať *nos vo vetre*, znamená to, že chcete byť vonku. *Nos vo vetre* majú rady aj také kravy. Na tú tému sa raz zmienil istý britský politik: „Naozaj nevidím dôvod, prečo by anglické kravy neboli schopné vyrobiť rovnako dobré syry ako tie francúzske, ktoré iste nie sú o nič múdrejšie.“ Francúzi tvrdili, že to z nich sála obyčajná závisť a

ochránili si prvenstvo v syroch i v tých divne páchnucich ako ich kultúrne národné nehmotné dedičstvo. Beda Angličanom, keby chceli ukradnúť hoci i ten najmenší francúzsky syr a predávať ho za svoj *cheese*. Ten *číz* nech si láskavo nechajú na zábery do fotoaparátov.

A keď už Angličania nezískali prvenstvo v syroch, skúmali aspoň jeho vplyvy. Nápad im vnukol sám Dickens, keď písal vo svojej poviedke o pánovi Scroogovi, ktorý zjedol pred spaním kúsok syra a mal z toho chudák nočné mory. Britskí vedci skúmali účinky syrov, avšak ich štúdie nepotvrdili toto zjavne vymyslené tvrdenie, ale prišli k iným zaujímavostiam. Po syre značky Lankashire snívame o práci, po čedare o celebritách a keď si dáme Cheshire, nesnívame o ničom.

Ako vidieť, rivalita sa zdá byť medzi Angličanmi a Francúzmi odveká, preto čaj ani Francúzi nepovažujú za sofistikovaný nápoj, hoci ho pili dávno pred anglickými lordmi už v r. 1635. Ako však tvrdia Francúzi, jedno čajové vrecúško ešte nerobí divy. *Apropó*, dámy vo vyššej spoločnosti používali vrecúška od čaju výlučne na opuchnuté viečka, prípadne ho dopriali ako hnojivo svojim bytovým rastlinkám alebo ním služobníctvo leštilo zrkadlá. Dokonca sa povrávalo, že kardinál Mazarin používal čaj na trávenie a na početné bradavice. Neprajníci tvrdia, že ho používal na posilnenie chabej mužnosti. Po piatich čajoch denne sa mu vôbec nečudujem, že si niečo posilnil. Močový mechúr určite.

Čajový deň som zaviedla aj ja, ale Gérard ho odmietol s tvrdením, že nemá šesť obličiek, ale iba dve, preto sme zostali verní iba pitiu večerného čaju. Dokonca sa z toho stal zvyk piť jemný bylinkový čaj na noc. Po harmančeku sme sa cítili priam neskutočne. Môj milý bol dobrý i po medovke a ja príjemná zase po mäte. Mamke by možno pomohol odvar zo šalvie. Tá je dobrá na všetko aj na zvedavosť. K zvedavosti dodám iba toľko, že sa ma nezabudla opýtať v mailoch, listoch, telefonátoch, či už niečo bolo...

Bránila som sa slovami, že tú mesačnú návštevu čakám už dlho, ale neprichádza. Čo sa dá čakať? Ved' som v Paríži a tu sa každý deň pre niečo štrajkuje. Možno práve preto zahájila štrajk, nehovoriac o tom, ako to zvláda môj milovaný. Už začal okusovať chuderu yuku a povytrhával čalúnenie z jeho obľúbeného kresla a to nevraviac o jeho častých tvárových tikoch a trhaných pohyboch.